

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP HỌC TẬP LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

PGS, TS TRẦN VĂN PHÒNG*

Hồ Chí Minh luôn chăm lo đào tạo cán bộ về mọi mặt trong đó có đào tạo về lý luận chính trị (LLCT). Trong đào tạo LLCT, Người quan tâm không chỉ phương pháp dạy học mà đặc biệt là phương pháp học tập của cán bộ, đảng viên. Những chỉ dẫn của Người về phương pháp học tập nói chung, học tập LLCT nói riêng cho đến nay vẫn giữ nguyên ý nghĩa. Để học tập LLCT đạt hiệu quả, theo Người, phải quán triệt tốt những vấn đề sau:

1. Xác định mục tiêu học tập đúng đắn

Theo Hồ Chí Minh, học tập trước hết là để làm việc, làm người rồi mới làm cán bộ; để phụng sự Đảng, giai cấp và nhân dân, Tổ quốc và nhân loại, chứ không phải có ít lý luận lèo người khác hay làm quan cách mạng. Người luôn nhắc nhở cán bộ, đảng viên "... phải học tập chủ nghĩa Mác-Lênin để phân tích và giải quyết các vấn đề cụ thể của cách mạng nước ta, cho hợp với điều kiện đặc biệt của nước ta"¹. Học cũng không phải để có cái vốn lý luận rồi đem ra mặc cả với Đảng với tổ chức². Thực tế đã chứng tỏ, nếu học tập không vì mục đích làm việc tốt hơn, làm người tốt hơn, nhất định sẽ mất phương hướng, không có hiệu quả. Nếu người cán bộ xác định đúng mục đích học tập như Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn, việc học tập nói chung, học tập LLCT nói riêng sẽ trở thành nhu cầu nội tại của mỗi người cán bộ. Không phải ngẫu nhiên mà Chủ tịch

Hồ Chí Minh thường dẫn lại câu nói của Khổng Tử: học không biết chán, dạy không biết mỏi và tinh thần "học, học nữa, học mãi" của Lênin. Thực tế hiện nay cho thấy có không ít cán bộ, nhất là cán bộ lãnh đạo, quản lý lười học tập, ngại đi học, bằng lòng với vốn kiến thức tốt nghiệp đại học từ lâu. Vì vậy, Đại hội VIII của Đảng đã đề ra nhiệm vụ: "Mọi cán bộ, đảng viên, trước hết là các cán bộ lãnh đạo chủ chốt, phải có kế hoạch thường xuyên học tập, nâng cao trình độ lý luận chính trị, kiến thức và năng lực hoạt động thực tiễn. Học tập là nghĩa vụ bắt buộc đối với mọi cán bộ, đảng viên và phải được quy định thành chế độ"³. Đại hội IX của Đảng cũng yêu cầu: "Toàn Đảng nghiêm túc học tập chủ nghĩa Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh". "Các cấp uỷ tổ chức, hướng dẫn và kiểm tra đảng viên học tập, không ngừng nâng cao trình độ chính trị, học vấn, chuyên môn, nghiệp vụ, kiến thức lãnh đạo, quản lý..."⁴. Hơn nữa, học tập theo Hồ Chí Minh còn là "để sửa chữa tư tưởng...; Tu dưỡng đạo đức cách mạng... Tin tưởng vào đoàn thể. Tin tưởng vào nhân dân. Tin tưởng vào tương lai của dân tộc... Học để hành"⁵. Nếu thâm nhuần mục đích học tập như vậy thì học tập mới đạt kết quả thiết thực. Cho đến nay, những chỉ dẫn của Người về xác định mục đích học tập đúng đắn vẫn giữ nguyên ý nghĩa đối với mỗi chúng ta.

2. Chống giáo điều trong học tập lý luận chính trị

* Học viện CTQG Hồ Chí Minh.

Học tập LLCT là học tập chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước. Do đó, việc học tập, nghiên cứu LLCT phải hết sức sáng tạo, tránh học tập một cách chủ quan, tùy tiện, chấp vá, thiếu hệ thống. Mặc dù, học tập LLCT có những đặc thù riêng nhưng không thể vì thế mà trong cùng một chương trình đào tạo lại có nhiều cán bộ với những lứa tuổi, trình độ học vấn và cương vị xã hội khác nhau. Do đó, các chương trình học tập phải phù hợp với từng đối tượng cán bộ cụ thể có tính tới trình độ văn hóa của họ. Khi học tập LLCT phải quán triệt quan điểm lịch sử-cụ thể, quan điểm toàn diện, quan điểm hệ thống, tránh "tâm chương, trích cú" hay kiểu học thuộc lòng sách vở về chủ nghĩa Mác-Lênin. Thực tế cho thấy, việc học tập LLCT theo lối chủ quan, tùy tiện, chấp vá, giáo điều sách vở là một trong những nguyên nhân dẫn tới bệnh giáo điều lý luận và giáo điều trong hoạt động thực tiễn. Thấm nhuần lời dạy của Người, chúng ta phải kiên quyết khắc phục tình trạng này trong học tập LLCT hiện nay.

3. Có phương pháp học tập đúng

Thứ nhất, theo Hồ Chí Minh phương pháp học tập lý luận đúng phải là "học tập tinh thần chủ nghĩa Mác-Lênin; học tập lập trường quan điểm và phương pháp của chủ nghĩa Mác -Lênin"⁶; phải học "... cái tinh thần xử trí mọi việc, đối với mọi người và đối với bản thân mình"⁷ ở chủ nghĩa Mác-Lênin. Nghĩa là khi học tập LLCT phải nắm bắt được linh hồn, bản chất cách mạng khoa học của chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, tức là học tập linh hội được phương pháp tư duy biện chứng duy vật, các quan điểm, lập trường của chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh chứ không đơn thuần chỉ là học thuộc lòng những câu chữ, nguyên lý, phạm trù, quy luật của chủ nghĩa Mác- Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh.

Thứ hai, phải "có thái độ đúng", phải "lấy tự học làm cốt" bằng cách "Học ở trường, học ở sách vở, học

lẫn nhau và học nhân dân, không học nhân dân là một thiếu sót rất lớn"⁸. Trong học tập phải khiêm tốn, điều gì biết nói biết, điều gì không biết nói không. Kiêu ngạo, tự phụ, tự mãn là kẻ thù số một của học tập. Đó là "... thái độ khiêm tốn, càng cao, càng giỏi, càng khiêm tốn, phải có lòng cầu tiến bộ"⁹. Hồ Chí Minh luôn căn dặn cán bộ, đảng viên phải "... tích cực, tự động hoàn thành kế hoạch học tập, nêu cao tinh thần chịu khó, cố gắng, không lùi bước trước bất kỳ khó khăn nào trong việc học tập"¹⁰.

Những chỉ dẫn này của Hồ Chí Minh nhắc nhở chúng ta rất nhiều điều. Bởi lẽ, đôi khi chúng ta quan niệm chỉ học ở trường mới là học. Do đó ít đọc sách, ít đọc tài liệu và nhất là không chịu học hỏi lẫn nhau. Hơn nữa, vẫn còn những cán bộ, đảng viên giấu dốt, không chịu học hỏi quần chúng, tự cho mình là giỏi hơn quần chúng, đã thế lại chưa thực sự chịu khó học tập, lười học tập. Trình độ lý luận không phải do bẩm sinh mà có, nó là kết quả của quá trình tự học tập, tự rèn luyện, tự trau dồi mà có. Vì vậy, không chịu khó học tập, không cần cù nghiên cứu thì không thể có trình độ lý luận được. Một trong những biện pháp nhằm biến quá trình học tập thành quá trình tự học tập có hiệu quả là phải học ngay chính tinh thần học tập không mệt mỏi của Hồ Chí Minh. Trên hành trình đi tìm đường cứu nước, Hồ Chí Minh đã phải tự học tập trong những điều kiện hết sức khó khăn, không có người dạy, không có phương tiện và không có thời gian nhưng Người vẫn cần mẫn, chăm chỉ, tranh thủ tối đa thời gian rảnh rỗi để tự học. Hiện nay, có một thực tế là, cán bộ nằm trong diện quy hoạch thì được cử đi học LLCT tại các trường chính trị tỉnh, thành, hay trong hệ thống Học viện CTQG Hồ Chí Minh, có chứng chỉ cao cấp LLCT rồi coi như đã hoàn thành chương trình học tập LLCT. Nên chăng, hàng năm, những cán bộ này vẫn phải tập trung bắt buộc để được bồi dưỡng, bổ sung thêm những kiến thức lý luận đã được học trước đây. Ngày 30-7-2005, Bộ chính trị (Khóa IX) đã ban hành Nghị

quyết số 52-NQ/TU về đổi mới, nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng cán bộ và nghiên cứu khoa học của Học viện CTQG Hồ Chí Minh. Giám đốc Học viện CTQG Hồ Chí Minh cũng đã ban hành Quyết định 80 và 435 về đổi mới phương pháp giảng dạy, học tập tại Học viện. Những quyết định này đã tạo sự chuyển biến khá sâu sắc trong giảng dạy, học tập LLCT tại Học viện, đặc biệt đã thúc đẩy việc tự học tập của cán bộ, học viên. Chúng ta cần tiếp tục phát huy những nhân tố tích cực này để duy trì phong trào tự giác, tự học tập của cán bộ và học viên tại Học viện trung tâm nói riêng, trong hệ thống Học viện nói chung.

Thứ ba, trong quá trình học tập lý luận phải biết vận dụng lý luận vào thực tiễn, áp dụng lập trường, quan điểm và phương pháp của chủ nghĩa Mác-Lênin vào giải quyết cho tốt những vấn đề thực tế của cách mạng¹¹. Đây là khâu rất quan trọng để người cán bộ "biến" lý luận đã được học thành hành động cách mạng sáng tạo. Có không ít cán bộ cho rằng, rất khó vận dụng lý luận vào thực tiễn. Có tình trạng ấy, một phần do sự bất cập của lý luận; do phương pháp giảng dạy lý luận còn có vấn đề, nhưng cơ bản là do cán bộ chưa nắm chắc lý luận, mới hiểu câu, chữ lý luận chứ chưa hiểu đúng *bản chất thực sự của lý luận*. Các môn học cần tăng cường phần học xử lý tình huống; bài tốt nghiệp chương trình cao cấp LLCT tại hệ thống Học viện CTQG Hồ Chí Minh cũng như các trường chính trị tỉnh, thành nên yêu cầu học viên đề xuất những vấn đề thực tiễn đang nảy sinh ở ngành mình, địa phương mình để lý giải thay cho những bài kiểm tra học thuộc lý luận rồi không sử dụng đến trong thực tiễn. Những kiến thức học được ở trường, ở sách vở chỉ là những nguyên lý chung của chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước. Do vậy, chỉ có vận dụng những kiến thức này vào thực tiễn mới tạo ra cơ hội thực sự cho cán bộ kiểm tra, so sánh, đối chiếu lý luận đã được học. Trên cơ

sở đó, cán bộ có thể nắm chắc được thực chất của lý luận hơn và hiểu rõ hơn vai trò của lý luận đối với công tác của bản thân. Không chỉ vậy, Hồ Chí Minh cho rằng khi học tập lý luận còn phải vận dụng để cải tạo chính bản thân người cán bộ. Người yêu cầu cán bộ, đảng viên khi học tập lý luận phải "... liên hệ đến tư tưởng và công tác của mình, nghĩa là dùng lý luận đã học được để phân tích những thắng lợi và thất bại trong công tác, những mặt đúng mặt sai trong tư tưởng, phân tích một cách toàn diện và tìm nguồn gốc đúng sai về lập trường, quan điểm và phương pháp của mình"¹². Rõ ràng đây là vấn đề mà chúng ta chưa thực sự coi trọng trong học tập LLCT. Như vậy, để học tập lý luận có kết quả phải vận dụng ngay lý luận đã được học vào cải tạo chính bản thân mình; khắc phục chủ nghĩa cá nhân, bệnh lười học tập, bệnh thành tích.v.v. Có như vậy việc học tập LLCT mới đạt hiệu quả thiết thực.

Thứ tư, trong quá trình học tập LLCT phải biết tổng kết thực tiễn để bổ sung lý luận bằng những kết luận mới rút ra từ thực tiễn sinh động. Vận dụng lý luận vào tổng kết thực tiễn là biện pháp quan trọng để quán triệt sự thống nhất giữa lý luận và thực tiễn. Đây là con đường cơ bản nhất để hiểu và nâng cao trình độ LLCT. Bởi lẽ, LLCT của chúng ta là lý luận cách mạng, nó phải phục vụ cách mạng và phải được bổ sung bằng tổng kết thực tiễn của phong trào cách mạng của quần chúng. Tổng kết thực tiễn cũng là biện pháp quan trọng để học tập lý luận, vì khi tổng kết thực tiễn người cán bộ phải vận dụng tổng hợp tri thức lý luận đã được học, đem đối chiếu, so sánh với thực tiễn, rút ra những kết luận mới từ thực tiễn. Trên thực tế, vẫn còn nhiều hạn chế trong việc đào tạo lý luận thông qua tổng kết thực tiễn. Trong chương trình học, tuy cũng có thời gian dành cho đi thực tế nhưng chủ yếu là đi tham quan, học tập kinh nghiệm chứ chưa thực sự là tổng kết kinh nghiệm thực tiễn ở địa phương, cơ sở hay ngành. Tổng kết thực tiễn có thể bằng nhiều biện

(Xem tiếp trang 46)

mạng là 16/23; phần tử tích cực là 26/33; cảm tình là 59/66. Riêng ở xã Hòa Hảo cũng xây dựng được 4 phần tử nòng cốt, 4 tích cực và 14 cảm tình là tín đồ³.

- Cải tiến và nâng cao xây dựng lực lượng dân chủ ở mức cao hơn như: công tác mặt trận đã tập hợp đông đảo quần chúng tín đồ, một số chức sắc. Chính phủ cách mạng lâm thời được đồng bào Hòa Hảo ủng hộ; uy tín của Đảng ngày càng được nâng cao trong tín đồ Hòa Hảo...

So với các giai đoạn trước, chính sách “Hòa Hảo vận” giai đoạn này thể hiện Đảng ta luôn chủ động trước những diễn biến của tình hình mới; mọi chủ trương, đường lối của Đảng đều đúng đắn sáng tạo, phù hợp với từng thời điểm lịch sử. Vì thế, chính sách “Hòa Hảo vận” đã mang lại những hiệu quả: tác động mạnh mẽ đến việc phân hóa kẻ thù, phân hóa lực lượng lãnh đạo của Phật giáo Hòa Hảo; tác động đến mọi tầng lớp trong tín đồ Hòa Hảo, kể cả phụ nữ và học sinh, sinh viên; tổ chức họ thành lực lượng quan trọng có nhiều đóng góp cho phong trào cách mạng ở chính quê hương mình; đã tổ chức, xây dựng được lực lượng chính trị, vũ trang trong cộng đồng Phật giáo Hòa Hảo... đi tới kết thúc chiến tranh ở vùng Hòa Hảo, góp phần giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước.

Nhìn đại thể, trong kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, vai trò của chính sách “Hòa Hảo vận” có giá trị rất lớn. Nó không những vận động đông đảo quần chúng tín đồ tham gia cách mạng, mà còn là điểm sáng để Đảng thực hành công tác Hòa Hảo vận và kịp thời rút ra những kinh nghiệm cho việc thực hiện chính sách tôn giáo trong những giai đoạn sau.

1. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, CTQG, H, 1996, T.7, tr. 322

2. Đỗ Quang Hưng: *Vấn đề tôn giáo trong cách mạng Việt Nam - Lý luận và thực tiễn*, CTQG, H, 2005, tr. 467

3. Bùi Thị Thu Hà: “Đảng bộ An Giang vận động tín đồ Hòa Hảo tham gia kháng chiến chống Mỹ cứu nước”, *Luận văn thạc sĩ lịch sử* (1997), tr. 94.

Đổi mới phương pháp học tập lý luận...

(Tiếp trang 22)

pháp khác nhau. Có thể trong quá trình học cùng phân tích, lý giải những vấn đề có tình huống nảy sinh từ thực tiễn; cũng có thể thay hình thức kiểm tra truyền thống bằng việc phân tích, lý giải những tình huống thực tiễn đặt ra. Trong quá trình học, người học cần tham gia trực tiếp vào việc xử lý những vấn đề thực tiễn nào đó của địa phương hay ngành... Để làm tốt yêu cầu này phải có bước đi phù hợp. Ban đầu có thể làm thí điểm, rút kinh nghiệm và từng bước hoàn chỉnh chương trình đào tạo theo hướng có tổng kết thực tiễn trong chương trình học.

Thấm nhuần những chỉ dẫn trên của Hồ Chí Minh, chúng ta phải từng bước đổi mới cả về phương pháp dạy và phương pháp học LLCT. Trong đó phải chú ý đổi mới chương trình, nội dung, phương thức kiểm tra, đánh giá kết quả học tập theo hướng gắn lý luận với thực tiễn, phát huy tính tích cực, chủ động sáng tạo của người dạy cũng như người học. Đồng thời phải chú ý tăng cường cơ sở vật chất, kỹ thuật phục vụ cho việc đổi mới giảng dạy và học tập LLCT. Các giải pháp trên phải được thực hiện đồng bộ, trong đó, phát huy vai trò tích cực của chủ thể giảng dạy cũng như chủ thể học tập đóng vai trò quyết định.

1, 2, 6, 10, 12. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, CTQG, H, 1996 T.8, tr.497, 497, 497, 499, 498

3. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VIII*, CTQG, H, 1996, tr. 140-141

4. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX*, CTQG, H, 2001, tr. 139 - 140

5, 8. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, CTQG, H, 2000, T.6, tr. 50, 50

7. *Sđđ*, T.9, tr. 292

9. *Sđđ*, T.5, tr. 78

11. Xem *Sđđ*, T.8, tr. 497; T. 12, tr. 92, 95, 476.